

**TOELICHTING
Q-SORT-TOOL
LERAREN DIE HET
VERSCHIL MAKEN**

Q-SORT-TOOL 'LERAREN DIE HET VERSCHIL MAKEN'

In dialoog over de professionele kwaliteit en ontwikkelingsmogelijkheden van leraren

Leraren bepalen voor een groot deel de kwaliteit van het onderwijs. De veranderende maatschappij vraagt om leerkrachten met een sterke beroepsidentiteit die zich blijven ontwikkelen en nadenken over de vraag hoe ze hun onderwijs, met de kennis van nu, kunnen verbeteren. Een sterke beroepsidentiteit is nodig om als leraar wendbaar en flexibel te kunnen zijn, te kunnen samenwerken en een leven lang te blijven leren. Leraren die het verschil maken, ontwikkelen een sterke beroepsidentiteit. Zij nemen de regie over hun eigen professionele ontwikkeling. En zij oefenen bewust invloed uit op en geven sturing aan hun eigen werk als leraar in de klas en op school. Dit definiëren we als 'agency'. Op basis van onderzoek onderscheiden we vier hoofdcategorieën binnen het begrip 'agency' met daarin negen unieke kenmerken¹.

- **Meesterschap:** focus op leerlingen (1), focus op het leren van leerlingen (2), vertrouwen in eigen kunnen (3) en beroepsmotivatie (4);
- **Samenwerken:** professionele collegialiteit (5);
- **Ondernemerschap:** focus op innovatie op klasniveau (6), focus op innovatie op schoolniveau (7);
- **Levenslang leren:** focus op eigen kennisontwikkeling (8), focus op professioneel handelen (9).

Elke leraar geeft op eigen wijze kleur aan het beroep door deze agency-kenmerken tot uitdrukking te laten komen in de praktijk, passend bij zijn/haar persoonlijke en professionele identiteits(ontwikkeling) en de specifieke context (groep en school).

Wat levert het op?

De negen agency-kenmerken bieden een kader om na te denken over de leraar die je wilt zijn of worden. Door het leggen van de Q-sort-tool word je je bewust van de negen agency-kenmerken, krijg je meer inzicht in jouw professioneel handelen op dit moment en in hoe je jezelf verder wilt ontwikkelen als professional.

De tool ondersteunt je bij het opstellen van doelen voor het bevorderen van jouw professionele ontwikkeling en de ontwikkeling van jouw beroepsidentiteit, nu en in de toekomst. De Q-sort-tool leent zich daarom perfect voor zowel de opleidings- als beroepspraktijk om:

- de professionele kwaliteit en ontwikkelingsmogelijkheden van (aanstaande) leraren (zowel op individueel als teamniveau) inzichtelijk te maken.
- (aanstaande) leraren bewust te maken van en te ondersteunen bij het ontwikkelen van agency-kenmerken in relatie tot het (verder) ontwikkelen van hun beroepsidentiteit.

De tool is gebaseerd op de Q-methodologie² en bestaat uit volgende onderdelen:

- een spelbord (Q-sort-tabel)
- een instructiekaart
- 2 dialoogkaarten
- 30 stellingkaartjes (Q-set)

¹ Heijden, H.R.M.A. van der. (2017). Teachers who make a difference. An investigation into teachers as change agents in primary education. Proefschrift. Eindhoven: Eindhoven University of Technology (Eindhoven School of Education).

² Van Exel N. J. A., & de Graaf, G. (2005). Q methodology: A sneak preview. Geraadpleegd via: https://www.researchgate.net/publication/228574836_Q_Methodology_A_Sneak_Preview

WERKWIJZE

Hoe ga je te werk om het optimale uit de Q-sort-tool te halen?

Professionele dialoog voeren

De tool helpt je om een professionele dialoog te voeren waarbij waarderend communiceren (en dus niet oordelen) en diepgaand reflecteren centraal staan. De 30 stellingen op de kaartjes zijn gekoppeld aan de negen agency-kenmerken van leraren die het verschil maken. Aan de hand van de richtvragen op de dialoogkaarten ga je als (aanstaande) leraren in gesprek met elkaar. Je gaat bij elke stelling na in hoeverre deze op jou van toepassing is als leraar. De waardering is op basis van een zeven-puntsschaal: 1=minst op mij van toepassing, 7=meest op mij van toepassing. De waardering die je toekent aan een stelling bepaalt de plek van het kaartje op het spelbord. Dit bord dwingt je tot het maken van keuzes, omdat op alle vakjes een kaartje moet komen te liggen. Het spelbord heeft 30 vakjes, waarover je de 30 stellingkaartjes moet verdelen. Als alle vakjes op het bord bedekt zijn met een kaartje krijg je een beeld van hoe op dit moment de negen kenmerken tot uiting komen in jouw professioneel handelen in jouw vak als leraar.

Dynamisch karakter

Hoe je de kaartjes legt, is sterk afhankelijk van de specifieke context (school en groep) waarin je als leraar nu werkzaam bent en van het moment waarop je de Q-sort-tool legt. Hoe je de kaartjes legt, is afhankelijk van wat jouw leerlingen nodig hebben en wat jij als leraar zelf belangrijk vindt als je kijkt naar je eigen beroepsidentiteit. Daardoor is een stelling op dit moment in meer of mindere mate op jou van toepassing. Omdat de Q-sort-tool dus een dynamisch karakter heeft, is het raadzaam om de tool een aantal keer per jaar in te zetten, bijvoorbeeld een maand na de start en halverwege het schooljaar in het kader van bewustwording van je eigen handelen en het bijsturen van je ontwikkeling.

MEER WETEN?

Benieuwd of de tool van meerwaarde is voor jouw team of school? Dan gaat Monique van der Heijden graag met je in gesprek hierover. Zij is bereikbaar via m.heijden@kempel.nl.